

קונטרס רשימות

מעשה

דקם

על התורה

קונטרס רשימות

מעשה רקם

על התורה

חצי שנה בדרשות

מהדברים שדרשתי לרבים
בק"ק ישראל הצעיר ד'מיין ליין
תמוז תשפ"ה-טבת תשפ"ו

אברהם בן ר' עלי משה שטיינברג

כתובת המחבר:

Rabbi Avraham Steinberg

234 Merion Road

Merion Station, PA 19066

rabbisteinberg@yiml.org

מכון עלה זית

עריכת ספרים מרישא עד גמירא

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.387.7841

תוכן הענינים

א	דברים אחדים
	פרשת בראשית
ג	האויב האמיתי מבפנים והאויב הדמיוני מבחוץ
	פרשת נח
ז	טבע ולמעלה מן הטבע בעבודת האדם - מתורתו של הנצי"ב
	פרשת לך לך
	התבוננות במושג של צמצום האין סוף מעורר כיסופין מצד האדם
יב	לשבירת ההגבלות בעליה רוחנית
	פרשת וירא
יז	"ה' צדיק יבחן" - חיזוק למי שעובר נסיונות ל"ע
	פרשת חיי שרה
כא	הבחנת ההשגחה פרטית שבחינו אנו היום-יומיים
	פרשת תולדות
	התרוצצות עשו עם יעקב בעולם הזה ושליטת יעקב על אחיו לגמרי בעלמא
כח	דאתי
	פרשת ויצא
כח	יעקב אבינו סמל מידת האחדות הנדרשת בזמננו
	פרשת וישלח
לא	גודל חובת ההשתדלות בעבודת ה' והלימוד בזה מיעקב אבינו
	פרשת וישב
לד	החלום השני של יוסף וסוד הצלחת עם ישראל
לז	בדברי האור החיים הקדוש הידועים על ענין הבחירה
	פרשת מקץ (שבת חנוכה)
מ	ההשקפה היהודית תמיד מעוררת לידי מעשה
מג	ביאור נחמד במדרש מפורסם בפרשתנו
	פרשת ויגש
מה	שני מבטים על רגע האיחוד מחדש של יעקב ויוסף - והנוגע לנו מזה
	פרשת ויחי
נב	אב ובן ברגע מיוחד של קירוב לבבות ושיכוך כאב

פרשת חקת

הכל תלוי בהשקפה נח

פרשת בלק

בסוף גם הרשע מראה את כבוד ה' בעולם אבל מצדו השני של המטבע סב

פרשת פינחס

מנהיג ישראל רואה את ישראל כבנים למקום אף כשאינם עושים כהוגן סו

פרשת מטות-מסעי

משה רבינו ופינחס והחילוק שבין קנאות בהווה לבין צער חורבן

על העבר ע

פרשת דברים

משה רבינו ותורת הגלות עד

פרשת ואתחנן

תנחומין מתוך דבקות לרצונו יתברך לבד [היפך איסור בל תוסיף] עט

פרשת עקב

חשיבות הענין לראות דברים כמו שהם באמת פד

פרשת ראה

סוגי השפעות רעות על האדם והעצה להינצל מהם פח

שופט לעומת מלך בהשקפת התורה צג

פרשת כי תצא

יחסינו למצוות - כיחידים וגם כציבור צח

פרשת כי תבוא

'מעז יצא מתוק' - דברי נחמה העולים מן התוכחה קה

פרשת נצבים

בענין גלות ישראל ושממת הארץ, יש בזה טעמים נסתרים אשר רק לה' אלקינו לגלותם ליראיו קי

פרשת וילך

אין הלבנה זורחת אלא בשעה שהחמה נוטה לשקוע (העמק דבר שם) קטו

פרשת האזינו

ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה אחר התשובה קיט

פרשת וזאת הברכה - לסיום התורה

כח ברכותיו של משה רבינו כשרואה את המתברך [עפ"י פרשנותו של הספורנו] קכג

דברים אחדים

אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי (תהלים קמו, ב)

זה לא מכבר דרשתי בפני הקהל ושיתפתי אותם בתובנה דלהלן: יש לי שתי תחושות שונות באמירת הפסוק הנ"ל. ברוב הימים אני מכוון באמירתו בתפילת שחרית על דרך שפירש המלבי"ם כוונת "בעודי" לעומת "בחי" וז"ל, הילול אחד על החיים, ועוד אומר על "העוד" והיתרון שנתן לי חוץ מן החיים וכו', ששם ה' ידבר בו מצד ההשגחה הכללית וכו', ושם 'אלקי' מדבר מצד ההשגחה הפרטית המיוחדת אליו, עכ"ל. היינו ד"בעודי" קאי על התוספת המיוחדת שכל אחד מקבל מהקב"ה שעליה הוא חייב לזמר לו יתברך כרוב חסדיו.

אמנם ישנם רגעים נדירים שבהם אני מכוון כפירושו של רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל בענין "בעודי", שהחילוק בין בחיי לבעודי הוא, ד"בחיי" היינו כשאני בתכלית ההצלחה, ואילו "בעודי" היינו כשאין החיים מצליחים כ"כ ורק שאני "עודני" חי, [ותו לא]. וגם על הרגעים שהאדם מרגיש שהוא רק "עוד" כאן ותו לא, ואינו מרגיש ברכה ויתרון, מכל מקום על זה נמי יש לו לזמר לה' עד אין קץ. ובאמת מתחברים אליו יתברך הרבה יותר ברגעים כאלו, כידוע לכל מבין. וכן אני מודה לו גם על הרגעים שהיו יותר קשים, על הימים של התמודדות.

ובאמת אי אפשר לי לשער את גודל חיובי להודות ולהלל ולשבח לקוב"ה על כל הטוב בחיי, והודאה מיוחדת אני מביע במה שזיכני לשמש כרב בישראל, עכשיו כבר יותר מעשרים שנה **בק"ק ישראל הצעיר ד'מיין ליין**. ולפני שתיים עשרה שנה זיכני עוד בברכה כפולה ומכופלת הפלא ופלא אשר יחד עם תומכים ועוזרים נאמנים יסדנו את **המתיבתא ד'פילאדעלפאי רבתי** וזכיתי לעמוד בראשה מיום הווסדה ועד עתה. וביחד עם הר"מים היקרים של המתיבתא זכינו להעמיד הרבה הרבה תלמידים בני תורה ויראי שמים ב"ה.

אבל דא עקא, ציער אותי במשך אלו השנים הרבות שאני נושא את עול הציבור על כתפי שאין לי פנאי לכתוב את ההערות והחידושים שעולים במצודתי פעם בהלכה ופעם באגדה במהלך הכנת השיעורים והדרשות שאני מוסר בתמידות. איברא דלפני עשרים שנה, קרוב לתחילת כהונתי כרב בק"ק הנ"ל, זכיתי להוציא לאור ספר באנגלית **"השנה בדרשות"** המכיל דרשות קצרות על כל פרשיות התורה. ולפני כחמש עשרה שנה הוצאתי לאור **ספר מעשה רקם** - קונטרס על הלכות צדקה ונזקי ממון וענינים שונים - תמצית כמה מהשיעורים

שמסרתי בימים ההם. אבל רוב הדברי תורה והשיעורים שמסרתי במשך הרבה שנים אינם כתובים ורשומים כלל.

ואף שהצלה פורתא ישנה שמחמת משרתי בהקהילה הנ"ל ובהמתיבתא הנ"ל הוכרחתי לקיים תמיד בעזרת השם עכ"פ הענין של "כי חיים הם למוצאיהם" (משלי ד, כב) שדרשו חז"ל על זה "למי שמוציאן מפיו" (דברים רבה נצבים ה, ד), והיינו שעל ידי הדרשות והשיעורים שאני מוכרח למסור כסדר, הוכרחתי לומר את החידושים והרעיונות שלי בפה מלא לפני המקשיבים. שזה מועיל להחדרת חיותם של הדברי תורה לתוך נשמת האדם כדבריהם ז"ל. אבל מאידך, היה חסר לי קיום מה שאמרו בגמרא (בבא בתרא י, ב) "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" שפירש המהרש"א שם פירושו "כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתובת יד, אשר על כן נקראו החכמים סופרים".

אשר על כן בשנה הזאת אזרתי חיל והקדשתי זמן לכתובת הדרשות שדרשתי בבית הכנסת, עכ"פ כרשימות מסודרות. והיתה מטרתי בתחילה לעשות זאת במשך שנה שלמה, אבל שוב עבר עלי מפריעים בלתי צפויים, ולאחר חצי שנה, שוב לא יכולתי. [וגם תחילת המטרה היה גם להוציא לאור החידושים שנתחדשו בלימוד הגמרא, וגם זה התחלתי ושוב לא עלה ביד]. אבל כבר אמרו רז"ל (קהלת רבה א, יג) שאין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, ואודה לה' ית' שעכ"פ שם תאוותי בתורה, וכידוע מה שפירשו חז"ל על הפסוק (קהלת ה, ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף", "אוהב מצוות לא ישבע מצוות", דהיינו שהמקום הראוי לשים את חשקו ורצונו הוא בדברים רוחניים ולא גשמיים. ויה"ר מלפניו ית' שעוד אזכה להוציא לאור ספרים נוספים.

כבר מילתי אמורה בהקדמה **לקונטרס מעשה רקם** הנ"ל שהוצאתי לאור בשנת תשע"א הטעמים שבחרתי בשם זה, ביניהם שהוא עולה בגימטריא כשמי **"אברהם בן עלי משה"**.

קודם שביתת הקולמוס, אסיים בהודאה מעומקא דליבא לרעיתי האהובה והמהוללה הרבנית **מרת דיני שתחי'** העומדת על ימיני תמיד לתמכני, ובלעדי מסירות נפשה בכל יום לא מצאתי ידי ורגלי בשום חלק מעבודתי. יהי רצון מלפניו יתברך שנמשך לרוות יחד רוב נחת מבנינו ומנכדניו היקרים, והשי"ת יאריך ימי הורינו הדגולים בבריאות ובנחת לאורך ימים ושנים.

אברהם שטיינברג

פילאדלפיא רבתי

אדר תשפ"ו

פרשת בראשית

האויב האמיתי מבפנים והאויב הדמיוני מבחוץ

"ויאמר קין אל אחיו וגו'" (ה, ח)

הנה הפרשה הראשונה של התורה - וכבר הגענו לרציחה, ולא סתם רציחה אלא אח שהרג את אחיו. ולא סתם אח שהרג את אחיו אלא שהרג את האנושיות כולה, שלא היו אלא אנשים מעטים בעולם, והריגת אחד את אחיו היא השמדת חלק גדול מהעולם. ובודאי שדבר גדול ונורא ומוסר השכל באה התורה להשמיענו בסיפור זה של קין והבל.

הרש"ר הירש בפרשנותו ביאר באופן נפלא את שורש ההשחתה במידותיו של קין. ותמצית דבריו ששמו של קין מורה על קנין ["קניתי איש"] ועל קנאה, והיה עובד אדמה [ואת הטעם בשמו של הבל לא גילתה לנו התורה, וכנראה שאינו חשוב]. ומעניין שבכל הפסוקים הרי מוזכר קין הבכור קודם להבל, ויוצא מן הכלל הוא כשמסופר על עבודתם, "ויהי הבל רועה צאן, וקין היה עבד אדמה" (בראשית ד, ב), שכאן הבל מוזכר הראשון. ובאה התורה לומר בזה שהיה כאן דבר חידוש, שבאופן רגיל האדם היה עובד אדמה, ואדם שבחר לעשות דבר אחר, היה זה דבר חידוש ["ויהי"]. שאף שעבודת הארץ היה דבר נצרך וחשוב וכל התפתחות העולם תלויה בה, הרי היא דורשת את כל כחותיו וזמנו של האדם, וגם יוצרת בקרבו את הרגש של "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז). לא כן רעיית הצאן, הרי היא מלמדת את עושיה למידת הרחמנות ואחריות על סיפוק צרכי אחרים. וגם אין הרועה מרגיש כאילו הוא "הוליד" את הצאן, אלא הוא רק מטפל באחרים. הרי לנו שינויי האישיות של קין והבל.

והנה כשמגיעים למעשה רציחת הבל מצינו פסוק סתום וחתום. דהנה כתוב בפרשה (בראשית ד, ו-ח)

ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך

הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו

ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו

והנה כתוב שקין דיבר להבל אחיו, אבל לא כתוב מה הוא אמר. ורוב המפרשים נקטו [וכן פירש האבן עזרא] שתמצית מה שאמר לו הוא מה שאמר לו הקב"ה [למה חרה לך וכו']. ובדעת זקנים פירש על דרך זה, שקין אמר להבל שהקב"ה מחל לו ונתרצה בו, ומקודם היה הבל נשמר מקין, אבל עכשיו חשב [בטעות] שאין לו עליו שוב קנאה, ושוב לא שמר את עצמו ממנו. וברמב"ן פירש וז"ל, ויאמר קין אל הבל אחיו - שנכנס עמו בדברי ריב ומצה להתגולל עליו ולהרגו, עכ"ל.

אבל ראה זה פלא מש"כ המלבי"ם (בראשית ד, ח) לפרש את הפסוק וז"ל:

ויאמר קין. קין לא הבין דברי ה', הוא לא השכיל כי האדם החיצוני המורכב מבשר גידין ועצמות אינו האדם האמיתי רק בהמה בצורת אדם, ושהאדם האמיתי הוא האדם הפנימי השכלי המסתתר בקרבו ומנהיגו, הוא חשב שהגויה וכחותיה זה כל האדם, וכאשר שמע מפי ה' שנמצא עמו חטאת הרובץ על פתחו ומשתוקק להחטיאו ושבידו למשול בו, לא ידע על מי נאמרו הדברים ומי הוא החטאת הזוה, ואחר שלא היה בעולם רק הוא והבל אחיו, חשב שהכונה על הבל אחיו שהוא משתוקק להורידו שאולה והוא יש בכחו למשול בו, וז"ש ויאמר קין אל הבל אחיו, שאמר בלבו שכוונת ה' הוא על הבל אחיו, ולכן קם עליו ויהרגהו, כפי מ"ש לו ה' שהוא ימשל בו, עכ"ל.

היינו שקין לא האמין שיש לו בחירה חפשית, וממילא לא הבין שיש ליצר הטוב אפשרות לשלוט על היצר הרע, ולכך כששמע שיש כח שרוצה למשול בו, הוצרך לחפשו מחוץ לעצמו. [וקצת סמוכים לפשט זה, שהרי דברי הקב"ה "הלא אם תטיב שאת" אינם בלשון פשוטה וברורה אלא לשון קצת סתומה ופיוטית, ומשמע שהנבואה לא היתה כל כך פשוטה לפרשה, והיה צריך חכמת הפתרון מצד הנביא.]

ואף על פי שפשט זה נשמע מחודש אינו דעת יחיד, שמצינו גם כעין זה בדברי המשך חכמה, שגם הוא פירש כן. [וכן העירני בני ר' יצחק נ"י].

וז"ל המשך חכמה בראשית פרק ד, פסוק ח:

ויאמר קין אל הבל אחיו, ויהי בהיותם בשדה. יתכן כי קין אמר אל לבו, שכוונת השם יתברך בדברו "ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו" שכיוון אל הבל אחיו, שהבל משתוקק אליו לאבדו ולהכחידו מן העולם, אבל "ואתה תמשל בו", היינו שקין ימשול עליו, ולא פירש דברי השם שמכוונים אל החטא וכביאור התרגום. וזה "ויאמר קין אל הבל אחיו" שאמר בלבו שמכוון השם יתברך "אל הבל אחיו". ולכן אמר השם יתברך "קול דמי אחיך צועקים אלי", ירצה שהוא בדבריו כביכול גרם לחרת אפו של קין על הבל. ודו"ק

הרי שני נביאים שהתנבאו בסגנון אחד*.

ובתחילה היה נראה שפירוש זה בבאור דברי הפסוק דבר זר ורחוק.

אמנם שוב התבוננתי שדבר זה קורה עמנו מדי יום ביומו. שתמצית דברי המלבי"ם והמשך חכמה הם שבמקום שהאדם יחפש וימצא את האויב שבתוכו ויתגבר עליו, האדם מאשים אחרים ותוקף אותם ומטיל עליהם את בעיותיו, שהם באמת ממידותיו הוא².

וראוי לקחת דברים אלו ללב.

וכשמתבוננים בדברים אלו כלפי האומות, יש לציין שבספר הכוזרי (מאמר ב אות י-יד) [וציין לדבריו האברבנאל בפרשתנו על אתר] כשבא להדגיש ולתאר את גדלותה של ארץ ישראל, מזכיר הרבה

א. וידוע שהמשך חכמה הסכים עם פרשנותו של המלבי"ם, שכידוע במקום שפסק המלבי"ם לכתוב את פירושו (דברים כב, כא) שם ציין המשך חכמה שהוא יפרש את שאר התורה בדרכו של המלבי"ם. והערנו מזה בהערה בדרשה לפרשת נצבים, עיי"ש.

ב. הצעתי דוגמא - כשהורים רואים שבנם אינו מצליח ברוחניות ומאשימים את הרבי ואף מלשינים עליו, ושברור לעין כל פקח שישנם בעיות חינוכיות בבית שאמנם הן הן סיבת הדברים, והיה ניתן לתקן אילו ביקשו את האמת.